

อนุกรมวิธานด้วงวงมะม่วงสกุล *Sternochetus* (Coleoptera: Curculionidae)

Taxonomy of Mango Weevil in Genus *Sternochetus* (Coleoptera: Curculionidae)

ศิริณี พูนไชยศรี   อธิพิล บรรณาการ   สุนัดตา เขาวลิต
 กลุ่มกีฏและสัตววิทยา   สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช

บทคัดย่อ

ประเทศไทยประสบปัญหาการส่งออกมะม่วงไปยังประเทศมาเลเซีย เนื่องจากได้รับแจ้งจากประเทศมาเลเซียว่ามีการตรวจพบด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงชนิด *Sternochetus mangiferae* (Fabricius) ซึ่งเป็นศัตรูกักกันของประเทศมาเลเซียทำให้ประเทศไทยต้องรีบแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน โดยการเร่งศึกษาวิจัยด้านอนุกรมวิธานเพื่อการจำแนกชนิดของด้วงวงได้อย่างถูกต้อง จากการสำรวจรวบรวมผลมะม่วงจากแหล่งปลูกมะม่วงในจังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน เพชรบุรี นครราชสีมา และระยอง ระหว่างเดือนตุลาคม 2551 ถึงเดือนกันยายน 2553 ผลมะม่วงที่รวบรวมได้นำกลับไปยังห้องปฏิบัติการกลุ่มกีฏและสัตววิทยา สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช กรมวิชาการเกษตร เพื่อผ่าตรวจหาตัวเต็มวัยด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วง จากการผ่าผลมะม่วงทั้งหมด 4,933 ผล พบผลที่มีตัวเต็มวัยด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วง 265 ผล และพบตัวเต็มวัยทั้งหมด 266 ตัว นำตัวเต็มวัยไปศึกษาลักษณะทางอนุกรมวิธานทั้งด้านสัณฐานวิทยา (morphology) และความแตกต่างของอวัยวะสืบพันธุ์ (genitalia) รวมทั้งการศึกษาจากตัวอย่างด้วงวงในพิพิธภัณฑ์แมลงและตัวอย่างด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงชนิด *Sternochetus mangiferae* (Fabricius) ที่ได้รับจากศาสตราจารย์ ดร.Rolf Oberprieler ผู้เชี่ยวชาญเรื่องด้วงวงของประเทศออสเตรเลีย พบว่าตัวอย่างที่รวบรวมได้ทั้งหมดเป็นด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงชนิด *Sternochetus olivieri* (Faust) และ *Sternochetus frigidus* (Fabricius) จำนวน 259 และ 7 ตัวอย่าง ตามลำดับ ซึ่งได้จัดทำแนวทางการวินิจฉัยชนิดและถ่ายภาพลักษณะสำคัญทางอนุกรมวิธานของด้วงวงทั้ง 3 ชนิด การศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปและยืนยันได้ว่า ประเทศไทยไม่มีด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงชนิด *Sternochetus mangiferae* (Fabricius)

คำนำ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าปัญหาศัตรูพืชเป็นข้อกำหนดสำคัญในการต่อรองทางการค้าระหว่างประเทศ ตามมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measure : SPS Agreement) และด้วยมาตรการดังกล่าว ทำให้ขณะนี้ประเทศ

ไทยกำลังประสบปัญหาในการส่งออกมะม่วงไปยังประเทศมาเลเซีย เนื่องจากทางการประเทศมาเลเซียได้แจ้งให้ประเทศไทยทราบว่าพบด้วงงวงมะม่วง (mango weevil) ชนิด *Stemochetus mangiferae* (Fabricius) ซึ่งเป็นศัตรูกักกัน (quarantine pest) ของประเทศมาเลเซียจากมะม่วงที่นำเข้าจากประเทศไทย หากยังตรวจพบอีกอาจต้องมีการพิจารณาระงับการนำเข้า และถ้าเหตุการณ์เป็นไปตามที่ประเทศมาเลเซียแจ้งมา จะทำให้ประเทศไทยสูญเสียรายได้จากการส่งออกมะม่วงไปยังประเทศมาเลเซียเป็นมูลค่ากว่า 300 ล้านบาท/ปี ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องรีบเร่งแก้ปัญหาโดยด่วนที่สุด เรื่องสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการเป็นอันดับแรก คือการศึกษาวิจัยด้านอนุกรมวิธานของแมลงในสกุลนี้ ซึ่งสมหมาย (2535) ได้รายงานว่ามีด้วงสกุลนี้เพียง 2 ชนิด คือ *Stemochetus olivieri* (Faust) และ *Stemochetus frigidus* (Fabricius) แต่ไม่มีรายงานถึงชนิด *Stemochetus mangiferae* (Fabricius) จึงมีความจำเป็นที่ต้องเร่งศึกษา เพื่อยืนยันให้ชัดเจนว่าประเทศไทยไม่มีด้วงสกุลนี้และใช้ข้อมูลที่ศึกษาได้แก้ปัญหาการส่งออกมะม่วงไปยังมาเลเซียต่อไป

วิธีดำเนินการ

อุปกรณ์

- 1) ตัวอย่างด้วงงวงมะม่วงทั้งหนอน และตัวเต็มวัยที่รวบรวมได้จากแปลงปลูกมะม่วง
- 2) อุปกรณ์เก็บตัวอย่าง ได้แก่ สวิงตาข่าย กรรไกรตัดกิ่งอย่างดี ขวดฆ่า ขวดดองตัวอย่างแมลง แอลกอฮอล์ พู่กัน กล่องพลาสติก ถังพลาสติก ถังแช่เย็น ฯลฯ
- 3) อุปกรณ์ที่ใช้จัดรูปร่างแมลง ได้แก่ เข็มไร้สนิม เข็มหมุดหัวกลม ไม้จัดรูปร่างแมลง ปากคิ๊บ โพลีซัน ตู้อบแมลง ฯลฯ
- 4) อุปกรณ์ที่ใช้ในการผ่าอวัยวะสืบพันธุ์ของด้วงงวงมะม่วง ได้แก่ มีดผ่าตัด เข็มเขี่ย พู่กัน ปิคเกอร์ หลอดทดลอง เต้าไฟฟ้า (hot plate) สารเคมีต่างๆ เช่น แอลกอฮอล์ 70 – 95% potassium hydroxide 10%, glacial acetic acid, clove oil, glycerine และน้ำกลั่น
- 5) กล้องจุลทรรศน์ชนิด stereo microscope ที่ติด camera lucida เป็นอุปกรณ์เสริมช่วยในการวาดภาพแมลงที่พบ กล้องถ่ายภาพ
- 6) อุปกรณ์วาดภาพ ได้แก่ ปากกา rotring และกระดาษไขเขียนแบบ
- 7) เอกสารประกอบการจำแนกชนิดของศัตรูด้วงงวงมะม่วง

วิธีการ

- 1) เก็บรวบรวมตัวอย่างด้วงงวงเจาะเมล็ดมะม่วง ในผลมะม่วงจากแหล่งปลูกมะม่วงโดยการผ่าผลมะม่วงเพื่อตรวจดูด้วงงวงมะม่วงทั้งในเนื้อและในเมล็ด ตัวเต็มวัยที่ได้นำมาในขวดที่ใส่สารฆ่าแมลงเอทิลอะซิเตท หลังจากด้วงตายแล้ว ใช้ปากคิ๊บ คิ๊บใส่ในช่องกระดาษห่อแบบที่ออฟฟี่ บันทึกรายละเอียดพืชอาหาร วัน เดือน ปี สถานที่เก็บตัวอย่าง และชื่อผู้เก็บตัวอย่าง นำตัวอย่างใส่กล่องกระดาษ เก็บรวมไว้

ในถังรักษาความเย็นเพื่อป้องกันไม่ให้ตัวอย่างเน่า ส่วนหนอนเก็บรักษาโดยการดองในขวดดองแมลงซึ่งบรรจุแอลกอฮอล์ 80% บันทึกรายละเอียดเช่นเดียวกับตัวเต็มวัย

2) นำตัวเต็มวัยที่ฆ่าแล้วไปจัดรูปร่างบนไม้จัดรูปร่างตัวอย่างแมลง โดยใช้เข็มไร้สนิมปักบนกระดาษแข็งรูปสามเหลี่ยมขนาดเล็ก จัดรูปร่างให้เห็นด้านหลังและด้านข้าง นำไปอบให้แห้งในตู้อบตัวอย่างแมลง อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส

3) ตรวจวิเคราะห์ชนิดด้วงวงเงาะเมล็ดมะม่วง โดยศึกษาคุณลักษณะสัณฐานวิทยาภายนอกและลักษณะความแตกต่างของอวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบกับด้วงวงเงาะในพิพิธภัณฑ์แมลง และตัวอย่างด้วงวงเงาะเมล็ดมะม่วงชนิด *Sternochetus mangiferae* ที่ได้รับจาก Dr.Rolf Oberprierler ผู้เชี่ยวชาญเรื่องด้วงวงเงาะจากประเทศออสเตรเลีย โดยใช้แนวทางการวินิจฉัยชนิดตามวิธีการของ Rolf (2008) ถ่ายภาพด้วงวงมะม่วงและลักษณะที่สำคัญของแต่ละชนิดที่ได้ศึกษา

วิธีการผ่าอวัยวะสืบพันธุ์ของด้วงวงเงาะเมล็ดมะม่วง

1. เลือกด้วงวงเงาะเมล็ดมะม่วงเพศผู้ โดยดูจากลักษณะแผ่นแข็งด้านล่างของปล้องท้อง (sternites) ซึ่งบริเวณกลางปล้องที่อยู่ระหว่างขาคู่สุดท้ายและกลางปล้องท้องปล้องสุดท้าย จะมีลักษณะแบน (flat) (ภาพที่ 1ค) ขณะที่เพศเมีย บริเวณกลางปล้องของแผ่นแข็งด้านหลังของปล้องท้องปล้องที่อยู่ระหว่างขาคู่สุดท้ายจะมีลักษณะนูน (convex) และปล้องท้องปล้องสุดท้ายจะโค้งงอ (deflexed apical margin) (ภาพที่ 1ง)

2. ผ่าอวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ของด้วงวงเงาะเมล็ดมะม่วง โดยใช้มีดผ่าตัดและใช้ปากคีบดึงอวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ ออก นำแช่ในแอลกอฮอล์ 70%

3. ดูดแอลกอฮอล์ ออก เติมสารละลาย potassium hydroxide 10% และต้มที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส นาน 10 นาที

4. ดูดสารละลาย potassium hydroxide 10% ออก เติมน้ำกลั่นและใช้ฟู่กันเขี่ยไขมันและเนื้อเยื่อออกจากอวัยวะสืบพันธุ์จนหมด ดูดน้ำกลั่นออกและเติมน้ำกลั่นใหม่ ใช้ฟู่กันเขี่ยทำความสะอาดทำซ้ำอีก 1 – 2 ครั้ง

5. นำอวัยวะสืบพันธุ์ของตัวอย่างด้วงวงเงาะในข้อ 3 แช่ในกรดแอลกอฮอล์ 2 – 3 นาที

6. ดูดกรดแอลกอฮอล์ออก เติมน้ำกลั่น

7. ดูดน้ำกลั่นออก แล้วเติมแอลกอฮอล์ 95% เพื่อกำจัดน้ำออก แช่ทิ้งไว้ 10 นาที

8. นำตัวอย่างอวัยวะสืบพันธุ์แช่ใน clove oil เพื่อให้ตัวอย่างใส

9. วิเคราะห์ลักษณะความแตกต่างของอวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ โดยใช้กล้องจุลทรรศน์ชนิด

stereo microscope

10. นำตัวอย่างอวัยวะสืบพันธุ์แช่ใน glycerine และเก็บไว้กับตัวอย่างของด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงตัวที่นำอวัยวะสืบพันธุ์ไปศึกษา

11. จัดทำแนวทางการวินิจฉัยระดับชนิด ถ่ายภาพด้วงวงมะม่วงและลักษณะที่สำคัญของแต่ละชนิดที่ได้ศึกษา

12. นำตัวอย่างด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงที่ตรวจวิเคราะห์ชนิดแล้วเข้าสู่ควบคุมอุณหภูมิต่ำ (-20 องศาเซลเซียส) ใช้เวลา 3 ชั่วโมง เพื่อฆ่าแมลงขนาดเล็กที่จะเข้าทำลายตัวอย่างแมลงระหว่างการเก็บ-รักษา จัดเก็บลงในกล่องกระดาษสีเหลี่ยมสีขาว นำจัดเข้าลิ้นชักในตู้เก็บแมลงในพิพิธภัณฑ์เวลาและสถานที่

เริ่มต้น ตุลาคม 2551 สิ้นสุด กันยายน 2553

สถานที่ - แปลงปลูกมะม่วง ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ห้องปฏิบัติการกลุ่มงานอนุกรมวิธานแมลง กลุ่มกีฏและสัตววิทยา

สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

จากการสำรวจและรวบรวมผลมะม่วงจำนวน 4,933 ผล พบผลที่มีตัวเต็มวัยด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วง 265 ผล และพบตัวเต็มวัยทั้งหมด 266 ตัว ดังตารางที่ 1 ผลการศึกษาด้านอนุกรมวิธานของตัวเต็มวัยด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงที่พบ เป็นด้วงวงในอันดับ Coleoptera วงศ์ Curculionidae ชนิด *Sternochetus olivieri* (Faust) และ *Sternochetus frigidus* (Fabricius) ไม่พบชนิด *Sternochetus mangiferae* (Fabricius) ซึ่งด้วงในสกุล *Sternochetus* มีลักษณะทางอนุกรมวิธานที่สำคัญดัง ภาพที่ 1 ก ตัวอย่างด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงที่พบ แต่ละชนิด รวมทั้งตัวอย่างด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงที่ได้รับจาก Dr. Rolf Oberprieler ประเทศเคโรรัฐ-ออสเตรเลีย รวม 3 ชนิด สามารถนำมาจัดทำแนวทางการวินิจฉัยชนิดด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงและรายละเอียดของด้วงวงแต่ละชนิดโดยปรับปรุงจากแนวทาง การวินิจฉัยชนิดด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงจากวิธีการของ Rolf (2008) ดังรายงานตาม ลำดับต่อไปนี้

แนวทางการวินิจฉัยชนิดด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงสกุล *Sternochetus* spp.

1. - **Elytra** large, whitish macula (patch) stretching from just behind humeri (shoulders) to top of declivity, inscribing a black, interval medial triangle before middle of length and sometimes posteriorly interrupted by a fainter, dark, transverse band above declivity **Pronotum** medially with a conspicuous carina (keel) in basal 2/3 of length, which is flanked on either side by a line of white scales and it's anterior end (in middle of pronotum) by tuft of dense, erect black scales

- Aedeagus** with sides nearly parallel, apically broadly rounded and no internal sclerites ภาพที่ 5ก.....*Sternochetus olivieri* (Faust) (ภาพที่ 2ก)
- **Elytra** whitish macula forming a more or less distinct V **Pronotum** with erect black scales scattered and loose cluster **Aedeagus** with pair of internal sclerites.....2
2. - **Elytra** with sides nearly parallel from base to beyond middle, interstriae flat to faintly but evenly costate (ridge), striae punctures rectangular to square, whitish macula forming a more or less distinct V and transverse posterior band **Pronotum** with erect black scales scattered over basal part of pronotal disk **Aedeagus** with pair of sclerites separate, not touching apically ภาพที่ 5ข.....
.....*Sternochetus mangiferae* (Fabricius) (ภาพที่ 2ข)
- Elytra narrowing from base to apex, odd interstriae except sutural one distinctly costate-tuberculate, striae punctures round, whitish macula fragmented but usually forming a vague anterior inverted triangle inscribing a similar, smaller black median triangle and a broken posterior band on declivity **Pronotum** with erect black scales arranged in medial pair of loose cluster **Aedeagus** with pair of internal sclerites overlapping apically ภาพที่ 5ค....*Sternochetus frigidus* (Fabricius) (ภาพที่ 2ค)

รายละเอียดด้วงงวงเจาะเมล็ดมะม่วงแต่ละชนิด

Sternochetus olivieri (Faust), 1892 (ภาพที่ 2ก)

- ชื่ออื่น *Cryptorrhynchus olivieri* Faust
ชื่อสามัญ ด้วงงวงเจาะเมล็ดมะม่วง (mango seed weevils)
รูปร่างลักษณะ

ลำตัว (body) สีน้ำตาลเข้ม ขนาดยาว 7.0–8.0 มิลลิเมตร กว้าง 4.0 – 5.0 มิลลิเมตร

ส่วนหัว (head) ไม่มีตาเดี่ยว ตารวมใหญ่ ส่วนหัวยื่นยาวออกคล้ายงวง (rostrum) และมีปากแบบกัดกิน (chewing type) อยู่ที่ส่วนปลายสุด หนวดมีลักษณะแบบข้อคอก (geniculate) ผสมแบบลูกตุ้ม (capitate) ส่วนของ pulps แข็ง สั้น (ภาพที่ 1ข)

ส่วนอก(thorax) ออกปล้องแรก (pronotum) เห็นร่องลึก (carina) ขนบข้างด้วยเกล็ดสีขาว (white scale) ยาว 2 ใน 3 ของความยาวของอกปล้องแรก ด้านซ้ายและขวาของอกปล้องแรกจะมีกลุ่มเกล็ดสีดำ (black scale) ตั้งเป็นกระจุก (tuft of erect) เห็นได้ชัดเจน (ภาพที่ 3ก) ปีก (wing) มี 2 คู่ ปีกคู่หน้ามีลักษณะหนาแข็ง (elytra) ปีกคู่หลังมีลักษณะเป็นแผ่นบาง (membrane) โดยปีกคู่หน้าตั้งแต่

บริเวณหัวไหล่ (humeri) มีแถบสีขาว (white macula) แผ่ขยายลาดเอียงลงมา มีกลุ่มเกล็ดสีดำเป็นรูปสามเหลี่ยมหัวกลับอยู่ ยาวไม่ถึงกึ่งกลางของปีก ส่วนที่เหลือตรงปลายปีกสีน้ำตาลอ่อน (ภาพที่ 4ก)

อวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ (male genitalia) ด้านข้างค่อนข้างขนานกัน บริเวณปลายอวัยวะสืบพันธุ์กว้างและกลมมน และไม่มีแผ่นแข็ง (sclerites) อยู่ภายใน (ภาพที่ 5ก)

Sternochetus frigidus (Fabricius), 1787 (ภาพที่ 2ค)

ชื่ออื่น *Cryptorrhynchus gravis* Fabricius

ชื่อสามัญ ตัวงวงเนื้อมะม่วง (mango pulp weevils)

รูปร่างลักษณะ

ลำตัว รูปร่างกลมรี สีน้ำตาล ขนาดยาว 6.0 – 7.0 มิลลิเมตร กว้าง 3.0 – 4.0 มิลลิเมตร

ส่วนหัว ไม่มีตาเดี่ยว ตารวมใหญ่ ส่วนหัวยื่นยาวออกคล้ายวง และมีปากแบบกัดกินอยู่ที่ส่วนปลายสุด หนวดมีลักษณะแบบข้อคอกผสมแบบลูกตุ้ม ส่วนของ pulps แข็ง สั้น

ส่วนอก ออกปล้องแรกมีเกล็ดสีดำกระจายรอบสันหลังของส่วนอก แต่ไม่มีกลุ่มเกล็ดที่ตั้งเป็นกระจุก (loose cluster of erect) (ภาพที่ 3ค) ปีกมี 2 คู่ ปีกคู่หน้ามีลักษณะหนาแข็ง บริเวณโคนปีกถึงปลายปีกมีลักษณะแคบลง ปีกคู่หลังมีลักษณะเป็นแผ่นบาง ร่องหลุม (puncture) บนปีกกลม แถบสีขาวถูกแบ่งเป็นส่วนๆ (frangmented white macula) ต่อกัน แต่ยาวไม่ถึงกึ่งกลางปีก กลุ่มเกล็ดสีดำรูปสามเหลี่ยมหัวกลับบริเวณกึ่งกลางปีกมีขนาดเล็ก (ภาพที่ 4ค)

อวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ มีแผ่นแข็ง 2 แผ่นอยู่ภายในและบริเวณปลายของแผ่นแข็งซ้อนทับกัน (ภาพที่ 5ค)

Sternochetus mangiferae (Fabricius), 1775 (ภาพที่ 2ข)

ชื่ออื่น *Cryptorrhynchus mangiferae* Fabricius

ชื่อสามัญ ตัวงวงเจาะเมล็ดมะม่วง (mango seed weevils)

รูปร่างลักษณะ

ลำตัว สีน้ำตาล ขนาดยาว 8.0 – 10.0 มิลลิเมตร กว้าง 4.0 – 5.0 มิลลิเมตร

ส่วนหัว ไม่มีตาเดี่ยว ตารวมใหญ่ ส่วนหัวยื่นยาวออกคล้ายวง และมีปากแบบกัดกิน อยู่ที่ส่วนปลายสุด หนวดมีลักษณะแบบข้อคอกผสมแบบลูกตุ้ม ส่วนของ pulps แข็ง สั้น

ส่วนอก ออกปล้องแรกมีเกล็ดสีดำกระจาย (scattered erect) อยู่ทั่วสันหลังของอกปล้องแรก (ภาพที่ 3ข) ปีกมี 2 คู่ ปีกคู่หน้ามีลักษณะหนาแข็ง ปีกคู่หลังมีลักษณะเป็นแผ่นบาง โดยขอบปีกคู่หน้าด้านซ้ายและขวาตั้งแต่บริเวณหัวไหล่ขนานกันจากฐานถึงกึ่งกลางของปีก ร่องหลุมบนปีกเป็นรูปสี่เหลี่ยม แถบขาวสั้นไม่เป็นรูปตัว V (ภาพที่ 4ข)

อวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ มีแผ่นแข็ง 2 แผ่นอยู่ภายใน บริเวณปลายของแผ่นแข็งไม่ซ้อนทับกัน (ภาพที่ 5ข) สุขาตาและคณะ (2539) ได้ให้ข้อสังเกตว่ามะม่วงที่ปลูกเพื่อการค้าจะไม่พบการทำลายของด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วง แต่จะพบการทำลายในสภาพการปลูกหลังบ้านและมักพบที่ต้นมะม่วงอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ซึ่งการสำรวจมะม่วงในครั้งนี้ได้พบลักษณะเดียวกันคือการสำรวจในแปลงเกษตรดีที่เหมาะสมจะไม่พบการทำลายของด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วง เพราะมีการดูแลแปลงปลูกที่ดี มีการตัดแต่งกิ่งและการใช้สารเคมีเพื่อป้องกันกำจัดอย่างถูกวิธี ตลอดจนจนถึงการกำจัดวัชพืชและเศษซากพืชซึ่งเป็นแหล่งซ่อนของตัวเต็มวัยของด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงนี้ จึงช่วยลดประชากรของด้วงวงและลดการทำลายลงได้

ในส่วนของหนอน หลังจากที่ทำสำรวจและพบหนอนที่ยังมีชีวิต ได้นำมาทดลองเลี้ยงเพื่อศึกษาวงจรชีวิตในห้องปฏิบัติการ แต่ไม่สามารถเลี้ยงได้เนื่องจากมะม่วงบางผลเกิดเชื้อรา และบางผลเหี่ยวแห้งทำให้หนอนตาย สันนิษฐานว่าด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงจะสามารถเจริญเติบโตจนครบวงจรชีวิตได้ในเมล็ดมะม่วงที่มีสภาพเนื้อในเมล็ด (cotyledons) สมบูรณ์เท่านั้น ด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงไม่สามารถอาศัยอยู่ในเมล็ดที่ถูกทำลายโดยการผ่าสำรวจแม้ว่าจะประกบกลับในสภาพเดิม

สรุปผลการทดลองและคำแนะนำ

การจำแนกชนิดด้วงวงสกุล *Sternochetus* spp. โดยการสำรวจรวบรวมผลมะม่วงจากแหล่งปลูกมะม่วงในจังหวัดต่างๆของประเทศไทย ระหว่างเดือน ตุลาคม 2551 ถึงเดือน กันยายน 2553 จำนวน 4,933 ผล พบว่าตัวอย่างที่รวบรวมได้ทั้งหมดเป็นด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงชนิด *Sternochetus olivieri* (Faust) จำนวน 259 ตัวอย่าง และด้วงวงผลมะม่วง *Sternochetus frigidus* (Fabricius) จำนวน 7 ตัวอย่าง โดยลักษณะทางอนุกรมวิธานที่สำคัญของ *Sternochetus olivieri* (Faust) คือ บริเวณสันหลังของอกปล้องแรกมีร่องลึกที่มีเกล็ดสีขาวขนานข้าง และมีกลุ่มเกล็ดสีดำตั้งเป็นกระจุกแน่นทั้งด้านซ้ายและขวา ลักษณะของปีกมีแถบสีขาว ลาดเอียงลงมาจากหัวไหล่ และมีกลุ่มเกล็ดสีดำรูปสามเหลี่ยมหัวกลับอยู่ภายในและอวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ไม่มีแผ่นแข็งอยู่ภายใน ส่วน *Sternochetus frigidus* (Fabricius) มีเกล็ดสีดำกระจายอยู่รอบอกปล้องแรก ลักษณะของปีกมีแถบสีขาวไม่ยาวต่อเนื่องกันเหมือนปีกของ *Sternochetus olivieri* (Faust) และอวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้มีแผ่นแข็งซ้อนทับกันอยู่ภายใน และสำหรับด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงชนิด *Sternochetus mangiferae* (Fabricius) พบว่า กลุ่มเกล็ดสีขาวเป็นแถบยาวแต่ไม่บรรจบกันเป็นรูปตัว V อกปล้องแรกไม่มีกระจุกเกล็ดสีดำ และอวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้มีแผ่นแข็ง 2 แผ่นอยู่ภายในแต่บริเวณส่วนปลายของแผ่นแข็งไม่ซ้อนทับกันเหมือนในชนิด *Sternochetus frigidus* (Fabricius) การศึกษาลักษณะทางอนุกรมวิธานของด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงในครั้งนี้อาจสรุปได้ว่า ประเทศไทยไม่มีด้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วงชนิด *Sternochetus mangiferae* (Fabricius)

เอกสารอ้างอิง

สมหมาย ชื่นราม. 2535. ดั้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วง. วารสารกีฏและสัตววิทยา.14(1):53-59 น.

สุชาติ เสกสรรวิริยะ, วณิช ลิ้มโอภาสมณี, อรรจยา มาลากรอง และพุดมพงศ์ คชรินทร์. 2539.

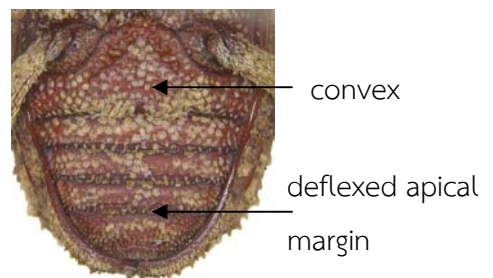
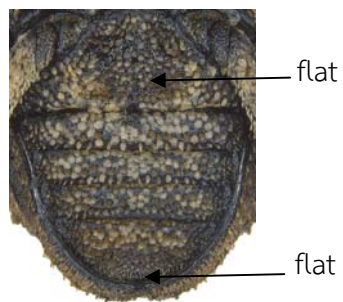
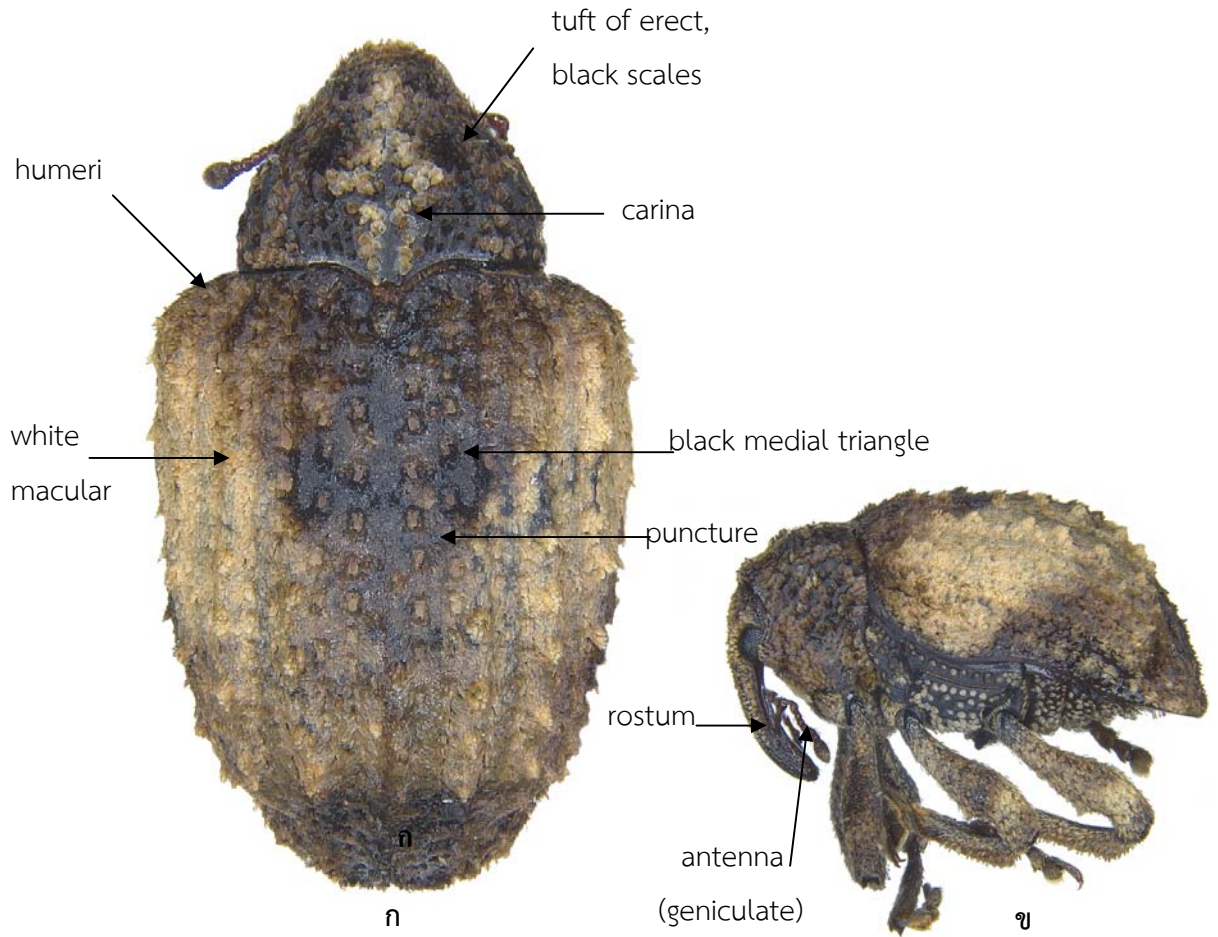
การสำรวจและการศึกษาผลของรังสีแกมมาต่อดั้วงวงเจาะเมล็ดมะม่วง. ใน เอกสาร
การประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนิวเคลียร์ ครั้งที่ 6 วันที่ 2-4 ธันวาคม 2539
ณ โรงแรม เซ็นทรัลพลาซ่า กรุงเทพฯ. 95-103 น.

Oberprieler, R. 2008. Key to species of mango weevils (*Sternochetus*). CSIRO,
Entomology.

ตารางที่ 1 จำนวนผลมะม่วงที่สำรวจรวบรวมได้จากแหล่งปลูกมะม่วงที่สำคัญของประเทศไทย

จังหวัด	จำนวนผล	หนอน	ดักแด้	ตัวเต็มวัย	รวม
กรุงเทพฯ	126	0	0	1	1
กำแพงเพชร	180	0	0	0	0
ฉะเชิงเทรา	109	0	0	1	1
ชลบุรี	160	1	0	0	1
เชียงใหม่	1,672	65	33	186	284
นครราชสีมา	697	110	48	7	165
ปทุมธานี	162	0	1	0	1
ปราจีนบุรี	140	0	0	0	0
เพชรบุรี	391	2	1	5	8
แม่ฮ่องสอน	120	11	3	19	33
ระยอง	180	6	0	0	6
ลำพูน	675	61	1	19	81
เลย	121	0	0	0	0
สระแก้ว	200	0	1	28	29
รวม	4,933	256	88	266	610

ภาพที่ 1 ลักษณะทางสัณฐานวิทยาของด้วงวงมะม่วงสกุล *Sternochetus*

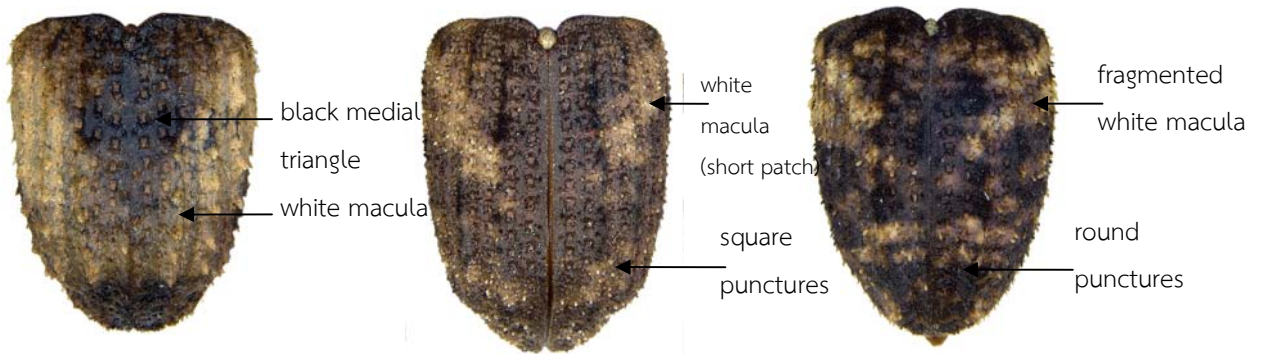
ก. *Sternochetus olivieri* (Faust) ข. *Sternochetus mangiferae* (Fabricius) ค. *Sternochetus frigidus* (Fabricius)

ภาพที่ 2 ลักษณะทางสัณฐานวิทยาของด้วงงวงมะม่วงสกุล *Sternochetus*

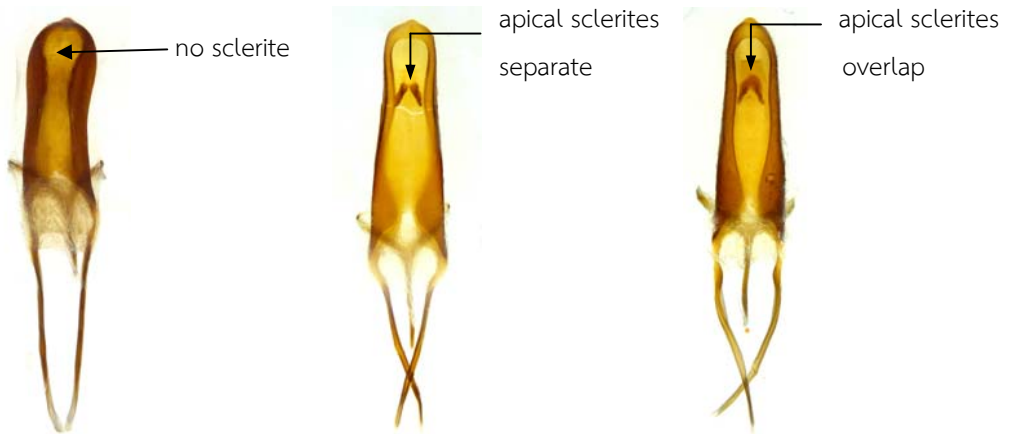
ก. *Sternochetus olivieri* (Faust) ข. *Sternochetus mangiferae* (Fabricius) ค. *Sternochetus frigidus* (Fabricius)

ภาพที่ 3 ลักษณะออกปล้องแรกของด้วงงวงมะม่วงสกุล *Sternochetus*

ก. *Sternochetus olivieri* (Faust) ข. *Sternochetus mangiferae* (Fabricius) ค. *Sternochetus frigidus* (Fabricius)

ภาพที่ 4 ลักษณะปีกคู่หน้าของด้วงวงมะม่วงสกุล *Sternochetus*

ก. *Sternochetus olivieri* (Faust) ข. *Sternochetus mangiferae* (Fabricius) ค. *Sternochetus frigidus* (Fabricius)

ภาพที่ 5 ลักษณะอวัยวะสืบพันธุ์ของด้วงวงมะม่วงสกุล *Sternochetus*

ภาพที่ 6 การสำรวจรวบรวมมะม่วงตามแปลงปลูกมะม่วงต่างๆ

ภาพที่ 7 การผ่าผลเพื่อตรวจหาตัววงงมะม่วงสกุล *Sternochetus*